

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کارگاه روش تحقیق

جلسه اول

اهداف

- در پایان جلسه انتظار میرود فراگیران بتوانند:
- پژوهش را تعریف کرده و اهمیت آن را بیان کنند
- کاربردهای پژوهش را نام ببرند
- روشهای پیدا کردن مساله را توضیح دهند
- معیارهای انتخاب پژوهش را نامبرده و توضیح دهند
- خصوصیات یک عنوان خوب را بیان کنند
- قسمت های مختلف پروپوزال را نام ببرند

مقدمه

پژوهش چیست؟

پیدا کردن ، یافتن یا جستجوی حقیقت ■

➤ **Research** :systematic investigation to establish facts

معارف d و d حقایق d جهان d هستی

دامنه

معلوم

ات

انبار

ها

دانش d یک d فرد

اهمیت تحقیق و پژوهش

- ✓ تحقیق و پژوهش نیروی محرک توسعه پایدار
- ✓ پرهیز از تعصب و مطلق گرایی
- ✓ تحقیق و پژوهش، عامل بلوغ
- ✓ پژوهشگری زاییده فطرت پرسشگر انسان
- ✓ ممانعت از اتلاف منابع و امکانات
- ✓ پژوهش مولد علم است
- ✓ تقویت روحیه کار گروهی و استفاده از مشاوران

کاربردهای تحقیق

- حل مسئله خاص
- کاربرد آموزشی
- پیشگیری از حوادث و اتفاقات
- کاهش هزینه ها (سازمانها و جامعه)
- ارزش بالینی و درمانی
- توسعه دانش و علم
- ترکیبی از موارد فوق

تحقیق

- اولین مرحله تحقیق احساس وجود يك مشکل است ؛
- مسأله یا مشکل پدیده ای است غیرعادی،
- مسأله یا مشکل عبارت است از شکاف بین وضعیت موجود و آنچه باید باشد. (GAP)

شناسایی مشکل

- آغاز یک تحقیق با احساس وجود یک مشکل همراه است.
- در این مرحله آن احساس باید به صورت "یک پرسش" درآید و بیان شود.
- این پرسش می تواند از مسائل روزمره تا مباحث و فرضیات پیچیده علمی را دربرگیرد، مهم آن است که به شیوه ای علمی و صحیح بیان شود.

روش های پیدا کردن مساله

• روش های غیرفعال

- کنترل و ارزیابی توسط سرپرستان
- بازرسی
- واقعه بحرانی
- بروز شکایت و انتقاد

روش های پیدا کردن مساله

- روش های فعال
 - کنترل آماری
 - نیازسنجی
- استفاده از تجارب
- استنتاج از نظریه ها و فرضیه ها
- استفاده از متون درسی و مجلات تخصصی
- دولت ها ، دانشگاه ها و موسسات پژوهشی خصوصی

روش های پیدا کردن مساله (ادامه)

مثال ۱:

- تصور نمائید صبح زود قصد دارید به محل کار خود عازم شوید.
- اتومبیل شما روشن نمی شود (احساس وجود مشکل).
- حال شما تلاش خواهید کرد تا علت/علتها را بیابید.
- بنابراین به جستجو می پردازید تا مشکل اصلی را پیدا کنید و با رفع آن مشکل و زدن استارت مجدد و روشن شدن خودرو موضوع را پایان یافته تلقی می کنید.

مشکل :

روشن نشدن خودرو به هنگام صبح

پرسش :

- دلایل بالقوه برای روشن نشدن خودرو کدامند؟
- انجام بررسی عینی از موتور و تجهیزات برقی آن
- رفع نقص و راه اندازی خودرو

عنوان :

بررسی علل روشن نشدن خودرو

مثال ۲:

- تصور نمائید کارشناس بهداشت یک مرکز بهداشتی-درمانی روستایی هستید.
- پزشک مرکز مراجعه ۲۰ نفر از اهالی را با علائم اسهال و استفراغ به شما اعلام می کند.
- حال شما تلاش خواهید کرد تا علت/علتها را بیابید.
- بنابراین به جستجو می پردازید تا مشکل اصلی ابتلای افراد به اسهال را پیدا کنید و با انجام اقدام مناسب بهداشتی آن را رفع نمایید.

مشکل :

- بروز بیش از حد انتظار اسهال در روستا

پرسش :

- راه های احتمالی ابتلای افراد به بیماری کدامند؟
- انجام بررسی عینی و آزمایشگاهی مواد غذایی یا آب آلوده
- انجام اقدام بهداشتی و پیشگیری مناسب

عنوان :

- بررسی علل ابتلای اهالی روستا به بیماری اسهالی

مثال ۳:

- تصور نمائید سرپرستار بخش جراحی بیمارستان هستید.
- مدیر بیمارستان مراتب نارضایتی بیماران از بخش تحت سرپرستی تان را به شما اعلام می کند.
- حال شما تلاش خواهید کرد تا دلایل نارضایتی را پیدا کنید.
- بنابراین به جستجو می پردازید تا مشکل اصلی را پیدا کنید و با انجام اقدامات اصلاحی در بخش جراحی، رضایتمندی بیماران را افزایش دهید.

مشکل :

نارضایتی بیماران از بخش جراحی بیمارستان

پرسش :

دلایل بالقوه برای نارضایتی بیماران کدامند؟

بررسی عینی و انجام مصاحبه با بیماران ناراضی و راضی

رفع نقاط ضعف بوجود آورنده مشکل

عنوان :

بررسی علل نارضایتی بیماران از بخش جراحی بیمارستان

تمرین

- لطفا درمورد یکی مسایل روزانه یا مسایل علمی مرتبط با رشته تان مشکلی را شناسایی، سوالی را مطرح و عنوان مناسب آن را بنویسید

معیارهای انتخاب پژوهش

معیارهای انتخاب پژوهش

- مناسبت
- اجتناب از دوباره کاری
- قابلیت اجرا
- مقبولیت سیاسی
- کاربرد داشتن
- فوریت نیاز به داده ها
- مقبولیت اخلاقی

مناسبت

بهتر است موضوعی که انتخاب می شود در مقایسه با مسایل دیگر اولویت داشته باشد.

دقت نمایید و به سئوالات زیر پاسخ دهید:

۱- وسعت مسئله چقدر است؟

۲- چه کسانی متاثر از مسئله هستند؟

۳- شدت مسئله چقدر است؟

امتناب از دوباره کاری

قبل از اینکه تصمیم به اجرای یک طرح تحقیقاتی بگیرید. بسیار مهم است که دریابید آیا موضوع پیشنهادی در منطقه مورد نظر و یا مناطق مشابه مورد بررسی قرار گرفته است یا خیر؟

تنها در سه وضعیت زیر می توان به انجام تحقیق روی موضوعی که قبلا روی آن کار شده است اقدام کرد.

- در شرایط زمانی متفاوت
- در شرایط جغرافیائی مختلف
- در صورت عدم دستیابی به نتایج کافی

قابلیت اجرا

به هنگام پیشنهاد پروژه ، باید به موارد زیر جهت انجام آن توجه نمود:

۱- نیروی انسانی

۲- زمان

۳- تجهیزات و امکانات

۴- منابع مالی

مقبولیت سیاسی

توصیه می شود عنوانی انتخاب شود که مورد توجه و حمایت مسئولین باشد، این مسئله امکان بکار گرفته شدن نتایج را افزایش می دهد.

مقبولیت اخلاقی

از جمله مهمترین شرایط برای انتخاب موضوع عدم تضاد و مواجهه آن با ملاحظات اخلاقی است. لذا بایستی طرح پیشنهادی خود را از نظر ملاحظات اخلاقی زیر مورد بازنگری دقیق قرار داد:

★ موضوع طرح چقدر مورد قبول کسانی که روی آنها بررسی انجام می گیرد، خواهد بود.

★ آیا میتوان رضایت نامه کتبی از افراد مورد مطالعه گرفت.

★ آیا شرایط افراد مورد مطالعه در نظر گرفته شده است؟

قابلیت بکارگیری نتایج و توصیه ها

آیا احتمال بکارگیری پیشنهادات تحقیق وجود دارد؟

فوریت نیاز به داده ها

برای تصمیم گیری ، چه اندازه نیاز فوری به داده ها داریم؟
تصمیم بگیریید کدام تحقیق باید اول و کدامیک بعداً انجام شود.

علاقه مندی و دانش محقق

نیاز به توضیح نیست که هردو مورد فوق برای انجام هر تحقیقی ضروری است و عاملی برای بالارفتن سرعت و کیفیت تحقیق می باشد.

تنظیم عنوان پژوهش

ایده پژوهش

محدود کردن مساله:
تمرکز بر يك
موضوع ویژه

عنوان پژوهش

عنوان پژوهش

عنوان طرح تحقیق

- اولین عبارتی که دیگران با آن مواجه می شوند.
- بر اساس آن درباره طرح تحقیقاتی پیشنهادی شما قضاوت کنند.
- کسانی که قرار است طرح تحقیقاتی پیشنهادی شما را تصویب کنند، باید از عنوان تحقیق درست همان چیزی را بفهمند که شما می فهمید.
- عنوان در بر گیرنده هدف کلی طرح باشد.
- عنوان تحقیق باید با عبارت و کلمات کامل، ساده و قابل فهم نوشته شود.
- عنوان تحقیق باید رابطه بین متغیرها را به وضوح نشان دهد.

عنوان به ما می گوید:

**چه چیزی را
در چه زمانی
روی چه افرادی**

مطالعه خواهیم کرد.

نحوه تدوین عنوان طرح

در هنگام نوشتن عنوان باید خصوصیتی که برای یک عنوان خوب برشمرده می شوند در نظر گرفت. این موارد عبارتند از:

- عنوان تحقیق نباید خیلی کلی باشد بلکه عبارت گویا و روشن باشد.
- عنوان تحقیق نباید خیلی طولانی و از کلمات کوتاه و مفید باشد.
- حداکثر عنوان نباید به صورت منفی باشد، زیرا وقتی که ما می خواهیم درباره موضوعی تحقیق کنیم، نباید پیش داوری منفی درباره آن موضوع داشته باشیم.

• عنوان تحقیق باید به صورت جمله مصدری مطرح گردد

– مثلاً بررسی عوامل موثر بر الگوی کاربری اینترنت در بین نوجوانان شهر تهران.

- عنوان نباید گیج کننده باشد. از اختصارات که ممکن است مخفف عبارات مختلفی باشند پرهیز شود.
- دامنه تحقیق (زمان و مکان) محدود در نظر گرفته شود.
- عنوان را غیر سوالی مطرح نمایید.
- در عنوان دقیقاً آنچه محقق دنبال تعیین آن است بیان شود و برحسب نیاز پاسخگوی سئوالات چه چیز؟ چه کسانی؟ چگونه؟ کجا؟ و چه زمانی؟ باشد.
- بهتر است در ابتدای عنوان تحقیق از واژه هایی مانند بررسی، مطالعه، تبیین، طراحی و (با توجه به موضوع و روش تحقیق انتخاب شده) استفاده گردد.

- توجه به توصیفی یا تحلیلی بودن تحقیق:
- مطالعه توصیفی (*Descriptive Study*)
- مطالعه تحلیلی (*analytic study*)
- اگر تحقیق دارای متغیرهای مستقل و وابسته باشد، در عنوان تحقیق معمولاً متغیر مستقل و وابسته بیان می گردد. همچنین، اگر تعداد متغیرهای مستقل بیش از یک مورد باشد، به صورت عوامل بیان می گردد.

خصوصیات یک عنوان خوب:

- از کلمات **کوتاه، رسا** و در حد امکان از یک **زبان** استفاده شود.
- عبارت **گویا** باشد و **گیج کننده** نباشد. از اختصارات که ممکن است مخفف عبارات مختلفی باشند پرهیز شود.
- در تحقیقات **توصیفی بیان مکان و زمان تحقیق** در عنوان ضرورت دارد.
- در عنوان دقیقاً آنچه محقق بدنبال تعیین آن است بیان شود.
- سعی شود دامنه تحقیق **محدود** در نظر گرفته شود.
- عنوان را **غیر سوالی** مطرح نمائید.
- از کلمات **مناسب و مطلوب** استفاده شود.

تمرین

تمرین یک

عنوان طرح پژوهشی

- بررسی ارتباط شدت التهابات ناشی از H.Pylori با حضور ژنهای CagA و VacA
- مقایسه بین هلیکوباکتریلوری و اشرشیاکولی
- بررسی فراوانی ویروس DNA نوپدید در تعدادی از اهداکنندگان خون
- بررسی اثر دی متیل بر روی ساختارهای مولکولی باکتریهای دریازی
- بررسی شیوع ویروس DNA نوپدید در جمعیت اصفهان
- جداسازی مخمرهای مولد آمیلاز و کاربرد آن
- بررسی و شناسایی مولکولی سویه های ویبریوکلره
- شناسایی HPV در ضایعات جلدی
- بررسی بتالاکتاماز در باکتری استافیلوکوکوس

طرح تحقیقاتی (پروپوزال)

بسمه تعالی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز
معاونت پشتیبانی

پرسشنامه طرح تحقیقاتی

نام و نام خانوادگی:

سازمان متبوع:

عنوان طرح:

نوع طرح:

- بنیادی
- کاربردی
- بنیادی-کاربردی

برنامه یا طرح کار تحقیق (پروپوزال)

❖ برنامه یا طرح کار چارچوبی است که اجزاء مختلف یک طرح تحقیقاتی و چگونگی ارتباط آنها با یکدیگر را روشن می سازد. از جمله

- عملیاتی که باید اجرا شوند
- زمان اجرای عملیات
- افرادی که مسئول اجرا هستند
- زمانی که صرف خواهند کرد

چرا باید یک پروپوزال تهیه شود؟

- جلب منابع اعتباری یا خدماتی از سازمان های ذینفع؛
- کسب مجوز لازم از سازمان های نظارتی؛
- در نظر گرفتن تمامی جنبه های اجرایی که ممکن است قبل از نگارش برای ما مبهم باشد.

پروپوزال طرح تحقیق

- پروپوزال یا طرح تحقیق، پیش نویس پژوهشی است
- در پروپوزال به معرفی موضوعی که انتخاب کرده اید، توضیح اهمیت آن موضوع، ذکر پژوهش هایی که در گذشته در این باره صورت گرفته، و نتایجی که فکر می کنید از تحقیق خواهید گرفت می پردازید. هم چنین روش یا روش هایی که در پژوهش از آن ها بهره خواهید گرفت را ذکر می کنید.

اجزای پروپوزال طرح تحقیق

- نگارش عنوان تحقیق
- مقدمه:
 - بیان مساله
 - مروری بر متون
 - تعریف واژه ها
- روش مطالعه:
 - نوع و روش مطالعه
 - جامعه پژوهش و حجم نمونه
 - روش نمونه گیری
 - ابزار گردآوری داده ها
 - پایایی و روایی ابزار گردآوری
- اهداف، فرضیات و سوالات
- تبیین و تعریف متغیرها
 - ملاحظات اخلاقی
 - منبع نویسی
 - جدول گانت
 - بودجه بندی

